

Invasie van Kleine Burgemeesters in Groningen in de winter van 2011/2012

Willem-Jan Fontijn

In de loop van december kwam in Noordwest-Europa, en vanaf januari ook in Nederland, een grote invasie van Kleine Burgemeesters op gang. Het ging daarbij om vele honderden vogels, bijvoorbeeld 260 in Noorwegen, 550 in Denemarken en enkele honderden op de Faeröer (Van Winden 2012). Ook in Nederland (en Groningen) werd een recordaantal Kleine Burgemeesters vastgesteld. In dit artikel wordt kort ingegaan op het voorkomen van deze soort in Groningen in de afgelopen winter.

Herkenning

De invasie was voor veel vogelaars een uitgelezen mogelijkheid om de verschillende kleden van de Kleine Burgemeester te bestuderen. In Nederland worden normaal

gesproken vooral eerste-wintervogels gezien en in mindere mate oudere vogels. Adulte Kleine Burgemeesters zijn zelfs behoorlijk zeldzaam in onze contreien. Deze invasie leverde echter vooral veel vogels in tweede- en derde-winterkleed op, maar ook diverse vierde-winterkleedvogels en zelfs een redelijk aantal adulte Kleine Burgemeesters (waaronder enkele in Groningen). In dit artikel wordt niet uitgebreid ingegaan op de kenmerken van al die kleden en de herkenning daarvan. Daarvoor wordt verwezen naar diverse meeuwenboeken (bijvoorbeeld Grant 1986, Olsen & Larsson 2004) en het internet (o.a. veel foto's op www.waarneming.nl en www.dutchbirding.nl).

Datum	Aantal	Plaats	Kenmerken	Documentatie
3 juni 1972	1	Ulrum		
20 april 1980	1	Lauwersoog	eerste-winter	
3 januari-4 februari 1984	1	Lauwersoog	eerste-winter	foto
4 maart-20 april 1995	1	Groningen, Oosterpark	eerste-winter	foto
11-12 december 1999	1	Lauwersoog	eerste-winter	foto
22 april 2005	1	Groningen, Buitenhof & Hoogkerk	eerste-zomer, overvliegend	
9 mei 2006	1	Eemshaven	eerste-zomer, overvliegend	
16 november 2007	1	Eemshaven-Oost	eerste-winter	foto
10 februari 2008	1	Noordpolderzijl	eerste-winter, overvliegend	
10 & 12 april 2009	1	Eemshaven-Oost	eerste-zomer	foto, video
17 april 2009	1	Eemshaven-Oost	adult zomer, overvliegend	
1 november 2010	1	Eemshaven-Oost	adult winter, overvliegend	
Totaal	12			

Tabel 1. Waarnemingen van Kleine Burgemeesters in Groningen tot en met 2010 (bronnen: Van den Berg & Bosman 2001, waarnemingenrubriek *De Grauwe Gors*).

Verspreiding en voorkomen

De Kleine Burgemeester (nominatvorm *glaucoides*) broedt vrijwel exclusief in Groenland. Deze broedvogels overwinteren grotendeels ook in de omgeving van Groenland. De Oost-Groenlandse populatie overwintert echter vooral in IJsland, terwijl een klein percentage jaarlijks West-Europa bereikt. De ondersoort *kumlieni* (Kumliens Meeuw), die vaak ook als een hybridevorm wordt beschouwd, broedt in Noordoost-Canada (Baffin Island) en overwintert tot in het noordoosten van Noord-Amerika. Deze ondersoort wordt ook gezien in West-Europa, maar is zeer zeldzaam. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het zeer variabele verenkleed waardoor deze ondersoort moeilijk met zekerheid is te herkennen (Olsen & Larsson 2004).

In Nederland was de Kleine Burgemeester lange tijd een zeldzame soort waarvan de waarnemingen werden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA). Het aantal waarnemingen nam echter gestaag toe (tot 90 aanvaarde gevallen) en vanaf 1 januari 1998 hoeft de soort niet langer meer te worden ingediend bij de CDNA (Van den Berg & Bosman 2001). Inmiddels is het een (zeer) schaarse wintergast geworden met maximaal zo'n twintig (vaak eenmalige) waarnemingen per jaar (Van Winden 2012).

In Nederland is tot nu toe één geval van Kumliens Meeuw aanvaard: op Terschelling op 30 januari 2005 (Bunskoek et al. 2009).

In Groningen bleef de soort in tegenstelling tot het landelijke beeld een uiterst zeldzame vogel waarvan tijdens de beoordelingsperiode maar vier waarnemingen werden aanvaard. Daarna werden nog acht vogels gezien, wat het totaal voor de provincie op slechts twaalf brengt (zie tabel 1).

Waarnemingen tijdens de winter van 2011/2012

In Nederland werden de eerste vogels vanaf half december gezien, maar de aantallen liepen pas goed op vanaf half januari, met

alleen al 20 exemplaren op 14 en 15 januari. Gedurende de winter werden uiteindelijk veertientallen Kleine Burgemeesters gezien, het gaat om zeker 50, maar waarschijnlijk zelfs om meer dan 70 vogels (Van Winden 2012).

Groningen bleef in eerste instantie wat achter bij de rest van het land, de eerste Kleine Burgemeester werd 'pas' op 25 december gezien in Lauwersoog. Daarna werd het landelijke patroon gevolgd met tussen 13 en 15 januari de binnenkomst van zeker zes verschillende vogels (zie tabel 2). Het betrof in totaal zeker drie onvolwassen en drie adulte vogels die zich regelmatig erg goed lieten bekijken in zowel Lauwersoog als de Eemshaven. Voor veel noordelijke vogelaars was dit pas de eerste keer dat zij een adulte vogel konden aanschouwen! De vogels bij Lauwersoog waren helaas maar een dag (of korter) aanwezig terwijl de twee adulte en een tweede-wintervogel tot eind januari aanwezig bleven in het Eemshavengebied en zich vaak uitgebreid lieten bekijken en fotograferen. Februari stond vooral in het teken van enkele lang verblijvende vogels in het binnenland. Vanaf 6 februari was een tweede-winter Kleine Burgemeester aanwezig in Hoogezand. De vogel werd tot in maart op diverse plekken in de wijk Gorecht gezien, maar de vogel was vaak lastig te vinden en werd meestal ook maar kort gezien. Ook verscheen deze vogel later nog bij Kaap Hoorn bij de Hoornseplas. In de tweede helft van februari werden een tweede- en een derde-wintervogel in de stad Groningen ontdekt. Beide vogels werden bijna dagelijks gemeld op de diverse bekende meeuwenplekken in Groningen (vaak vijvers in Paddepoel en Vinkhuizen) en Hoogkerk (plas Ruskenveen en omgeving) en kwamen vaak slapen bij Kaap Hoorn. De derde-winter was, na vergelijking van foto's, dezelfde vogel die eerder enkele dagen in Drachten werd waargenomen.

In februari en maart waren er verder voornamelijk nog wat eenmalige waarnemingen, terwijl er vanaf april al weer sprake was van terugtrek, getuige de vier vogels die langs de twee bekende telposten naar oost vlogen. De waarnemingen in de volgende tabel zijn

grotendeels gebaseerd op het nazoeken van de diverse websites (voor bronnen zie de literatuurlijst). In totaal zijn 29 waarnemingen/gevallen opgenomen in de tabel. Om enigszins te corrigeren voor dubbelstellingen zijn enkele waarnemingen al samengevoegd

(o.a. de eerste-winters in de Eemshaven en Groningen eind januari/februari). Andere waarnemingen zouden ook nog betrekking kunnen hebben op dezelfde exemplaren, bijvoorbeeld de langsvliegende vogel van de Eemshaven op 6 januari en de Noord-

Datum	Aantal	Plaats	Kenmerken	Documentatie
25 december 2011	1	Lauwersoog	eerste-winter, overvliegend	foto
6 januari 2012	1	Eemshaven-West	eerste-winter, overvliegend west	
8 januari 2012	1	Klutenplas, Noordpolder	eerste-winter	foto
13 januari 2012	1	Lauwersoog, haven	derde-winter, overvliegend west	foto
13 januari 2012	1	Lauwersoog, sluizen	tweede-winter	foto
13-29 januari 2012	1	Eemshaven-Oost	tweede-winter	foto
14 januari 2012	1	Lauwersoog	adult winter	foto
14 januari 2012	1	Delfzijl & Pier van Oterdum	adult winter	
14-22 januari 2012	1	Eemshaven-Oost	adult winter	foto
15-22 januari 2012	1	Eemshaven-Oost	adult winter, waarschijnlijk dezelfde als Delfzijl	foto
20 januari 2012	1	Lauwersoog	tweede-winter	foto
23 januari 2012	1	Noordpolder	dood gevonden op de kwelder	
30 januari & 18-19 februari 2012	1	Eemshaven-Oost	eerste-winter	
6 februari-18 maart & 22-24 maart 2012	1	Hoogezand & Hoornseplas, Groningen	tweede-winter	foto
15 februari-12 april 2012	1	Groningen & Hoogkerk	tweede-winter	foto
18 februari 2012	1	Eemshaven-Oost	adult, telpost, overvliegend oost	
22 & 28-29 februari 2012	1	Groningen	eerste-winter	
25 februari 2012	1	Eemshaven-Oost		
25 februari-21 maart 2012	1	Groningen & Hoogkerk	derde-winter, dezelfde vogel als in Drachten	foto
28 februari 2012	1	Emmapolder, Noordkaap	tweede-winter, telpost, kort t.p.	
7 maart 2012	1	Marum	onvolwassen vogel	
9 maart 2012	1	Den Andel	eerste-winter, overvliegend vanaf het Wad	
10 maart 2012	1	Emmapolder, Noordkaap	telpost, overvliegend oost	
12 maart 2012	1	Onnerpolder	waarschijnlijk eerste-winter	
13 april 2012	1	Emmapolder, Noordkaap	telpost, overvliegend oost	
29 april 2012	1	Eemshaven-Oost	tweede-zomer, telpost, overvliegend oost	
7 mei 2012	1	Eemshaven-Oost	eerste-zomer, telpost, overvliegend oost	
12 mei 2012	1	Eemshaven-Oost	tweede-zomer, telpost, overvliegend oost	
27 mei 2012	1	Kustweg, Lauwersmeer	eerste-zomer, overvliegend west	foto
Totaal	29			

Tabel 2. Waarnemingen van Kleine Burgemeesters in Groningen tijdens de invasie van 2011/2012.

polder op 8 en 23 januari (vondst) en de adulte vogel van Delfzijl die de volgende dag waarschijnlijk in de Eemshaven zat. Verder bestond er soms verwarring over het juiste kleed of werden helemaal geen kleedgegevens vermeld. Dit alles maakt het erg lastig om een exact aantal te bepalen, maar al met al gaat het dus om zeker 25 gevallen.

Oorzaken

Vaak is het bij dit soort invasies lastig om een eenduidige oorzaak aan te wijzen. Een mogelijke oorzaak zou een extreem slechte voedselsituatie in de overwinteringsgebieden kunnen zijn. Veel vogels op de Faeröer waren namelijk in slechte conditie (Van Winden 2012). Ook een strenge winter of andere slechte weersomstandigheden kunnen een rol spelen waardoor veel vogels (meestal vooral eerste-winters) nog wel eens uitwijken naar Noord- en West-Europa (Olsen & Larsson 2004). Rondom het begin van de invasie (eind november-begin januari) stonden er regelmatig stormachtige noordwestenwinden in de noordelijke zeegebieden die soms grote aantallen zeevogels

als Drieteenmeeuwen, Noordse Stormvogels en diverse alkachtigen naar de Nederlandse kust brachten. Wellicht dat mede dankzij deze winden veel Kleine Burgemeesters makkelijker in Nederland terecht kwamen.

Literatuur

- van den Berg, A.B. & C.A.W. Bosman 2001. *Zeldzame vogels van Nederland. Avifauna van Nederland 1. Tweede, herziene druk.* GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Bunskoek, M., E.B. Ebels & R. Winters 2009. *Kumliens Meeuw op Terschelling in januari 2005.* *Dutch Birding* 19: 17-19.
- Grant, P.J. 1986. *Gulls: a guide to identification.* T & A D Poyser. Calton.
- Olsen, K.M. & H. Larsson 2004. *Gulls of Europe, Asia and North America.* Helm. London.
- van Winden, E. 2012. *Kleine Burgemeesters op drift.* *SOVON-Nieuws* 25 (1): 10-11.
- Websites: www.avifaunagroningen.nl, www.lauwersmeer.com, www.trektellen.nl, www.vogelsvangroningen.nl en www.waarneming.nl.

De Patrijs in de provincie Groningen in 2010

Aart van der Spoel

Na een lange reeks van jaren waarin de Patrijs telkens in aantal afnam, leek de soort in aantal te stabiliseren. Volgens sommigen leek de soort plaatselijk zelfs toe te nemen.

Dit was een goede reden om de Patrijs aan een nader onderzoek te onderwerpen en de soort in 2010 'Vogel van het Jaar' te maken. Door een zo groot mogelijk publiek erbij te betrekken, werd verwacht uit alle delen van de provincie waarnemingen te ontvangen.

Het onderzoek

Direct bij de start van het nieuwe jaar kwamen al waarnemingen binnen. Veel waarnemingen gingen vergezeld van opmerkingen over het gedrag. Zo werden bijvoorbeeld op 8 januari elf vogels gemeld die zich verborgen onder de sneeuw bij het zien van een naderende Torenavalk. Ook werden gegevens gemeld over roepende vogels en over vogels met jongen. Er zijn 295 waarnemingen binnengekomen met een totaal van 377 vogels. Vanaf half